

POLITICAL SCIENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS - I (Optional)

राज्यशास्त्र व आंतरराष्ट्रीय संबंध - I (वैकल्पिक)

Standard : Degree

Total Marks : 200

स्तर : पदवी

एकूण गुण : 200

Nature : Conventional

Duration : 3 Hours

स्वरूप : पारंपारिक

कालावधी : 3 तास

Note :

सूचना :

- (i) *Answers must be written either in English or in Marathi.*
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) *Question No. 1 is Compulsory. Of the remaining questions, attempt any four selecting one question from each section.*
प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) *Figures to the RIGHT indicate marks of the respective question.*
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- (iv) *Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.*
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल. अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) *Credit will be given for orderly, concise and effective writing.*
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) *Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.*
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) *For each slab of 10, 15 and 20 marks, the examinee is expected to write answers in 125, 175 and 250 words respectively.*
प्रत्येकी 10, 15 आणि 20 गुण असलेल्या प्रश्नांची उत्तरे परिक्षार्थींकडून अनुक्रमे 125, 175 आणि 250 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहेत.
- (viii) *In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.*
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer *any four* of the following : (10 marks each)

खालीलपैकी **कोणत्याही चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) State the meaning and explain characteristics of sovereignty.
सार्वभौमत्वाचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (b) Evaluate M.G. Ranade's views on social reforms.
समाज सुधारणांबाबत म.गो. रानडे यांच्या विचारांचे मूल्यमापन करा.
- (c) "The Constitution of India is first and foremost a Social Document". Comment.
'भारतीय संविधान प्रथमतः आणि प्रामुख्याने एक सामाजिक दस्तऐवज आहे'. भाष्य करा.
- (d) Examine the role of Gram Sabha as Grass root of democracy.
लोकशाहीतील निर्णय प्रभावित सामान्यजन म्हणून ग्रामसभेच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (e) 'Vidhan Parishad is essential as a second chamber'. Give reasons.
'द्वितीय सभागृह म्हणून विधान परिषद अत्यावश्यक आहे.' कारणे द्या.

www.mpscmaterial.com
SECTION - A
विभाग - A

2. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Describe the relations between Political Science and Economics. 10
राज्यशास्त्र आणि अर्थशास्त्र यातील संबंधांचे वर्णन करा.
- (b) Examine critically 'Theory of Divine origin' of the state. 10
'ईश्वरनिर्मित राज्य' सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (c) Examine Karl Marx's views on state. 10
कार्ल मार्क्सच्या राज्यविषयक विचारांचे परीक्षण करा.
- (d) Define Liberty. What measures would you suggest to safeguard Liberty ? 10
स्वातंत्र्याची व्याख्या द्या. स्वातंत्र्यरक्षणासाठी तुम्ही कोणते उपाय सुचवाल ?

3. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Political Science is "that part of Social Science which treats of the foundations of the state and the principles of government." (Paul Janet) Comment. 10
राज्यशास्त्र "सामाजिक शास्त्राचा असा भाग आहे की ज्यात राज्याचे आधार आणि शासनसंस्थेची तत्त्वे याबाबत चर्चा केली जाते". (पॉल जॅनेट) भाष्य करा.
- (b) What is welfare state ? Discuss the hindrances to the realization of welfare state. 10
कल्याणकारी राज्य म्हणजे काय ? कल्याणकारी राज्याच्या परिपूर्तीमधील अडथळांची चर्चा करा.
- (c) Trace out the chief factors that are responsible for the formation of state. 10
राज्यनिर्मितीला कारणीभूत ठरलेल्या मुख्य घटकांचा मागोवा घ्या.
- (d) Define the concept of Legitimacy and explain its bases. 10
अधिमान्यता या संकल्पनेची व्याख्या सांगून तिचे आधार स्पष्ट करा.

SECTION - B

विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Give the meaning and discuss assumptions of Classical Liberalism. 10
अभिजात उदारमतवादाचा अर्थ सांगून गृहितांची चर्चा करा.
- (b) Why Aristotle has been regarded as 'the Father of Political Science ?' 10
अॅरिस्टॉटलला 'राज्यशास्त्राचा जनक' का मानले जाते ?
- (c) "Mill was a prophet of empty liberty and an abstract individual" [E. Barker] 10
– Comment.
"मिल अर्थहिन स्वातंत्र्याचा व अमूर्त व्यक्तीचा पुरस्कर्ता होता" भाष्य करा.
- (d) Explain the social reforms advocated by V. D. Sawarkar. 10
वि. दा. सावरकर यांनी समर्थन केलेल्या सामाजिक सुधारणा स्पष्ट करा.

5. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Discuss the characteristics of Fascist State. 10
फॅसिस्ट राज्याच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

	Marks गुण
(b) "Machiavelli was the First Modern Political Thinker." Explain. "मॅकिव्हेली हा पहिला आधुनिक राजकीय विचारवंत होता." स्पष्ट करा.	10
(c) Examine critically the characteristics of Rousseau's concept of General Will. रूसोच्या सामूहिक इहा संकल्पनेच्या वैशिष्ट्यांचे टिकात्मक परीक्षण करा.	10
(d) Elucidate Mahatma Gandhi's concept of 'Satyagraha' and state its relevance in present political discourse. महात्मा गांधीजींची 'सत्याग्रहाची' संकल्पना विशद करून वर्तमान राजकीय संदर्भात तिची प्रस्तुतता स्पष्ट करा.	10

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

(a) Describe the impact of British Rule on Constitutional Development in India.
भारतीय संविधानाच्या विकासावरील ब्रिटिश राजवटीच्या प्रभावाचे वर्णन करा.	10
(b) "Supremacy of Indian Parliament is a myth". Discuss.
"भारतीय संसदेची सर्वश्रेष्ठता केवळ आभास आहे". चर्चा करा.	10
(c) Explain the position and functions of Chief Minister.
मुख्यमंत्र्यांचे स्थान आणि कार्ये स्पष्ट करा.	10
(d) State, in brief, the origin, ideology and programme of National Congress Party.
राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचा उदय, ध्येयधोरणे आणि कार्यक्रम थोडक्यात सांगा.	10

7. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

(a) Differentiate between Fundamental Rights and Directive Principles of State Policy.
मूलभूत हक्क आणि राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे यातील फरक सांगा.	10
(b) What is 'Judicial Activism ?' Whether it is justifiable in present political context ? Discuss.
'न्यायालयीन सक्रियता' म्हणजे काय ? सद्य राजकीय संदर्भात न्यायालयाची सक्रियता समर्थनीय आहे काय ? चर्चा करा.	10

P.T.O.

- (c) State the composition, powers and functions of High Court. 10
उच्च न्यायालयाची रचना, अधिकार व कार्ये सांगा.
- (d) Define pressure group. Discuss the general characteristics of Indian Pressure Groups. 10
दबाव गटाची व्याख्या करा. भारतातील दबाव गटांच्या सामान्य वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

SECTION - D

विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) State the composition and functions of Zilla Parishads in Maharashtra. 10
महाराष्ट्रातील जिल्हापरिषदांची रचना व कार्ये सांगा.
- (b) Evaluate the impact of factors that weaken secularism in India. 15
भारतातील धर्मनिरपेक्षतेला दुर्बल करणाऱ्या घटकांच्या प्रभावांचे मूल्यमापन करा.
- (c) Give an account of major events that were responsible for formation of Maharashtra State. 15
महाराष्ट्र राज्य निर्मितीला कारणीभूत ठरलेल्या ठळक घटनांचा आढावा द्या.

9. Answer the following sub-questions :

खालील उप-प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Discuss the composition and functions of Cantonment Boards. Why they should be abolished ? 10
छावणीक्षेत्र पालिकांची रचना आणि कार्याची चर्चा करा. छावणीक्षेत्रपालिका का नामशेष केल्या पाहिजेत ?
- (b) Examine the role played by 'Dalit Panther' in Maharashtra and give reasons for the weakening of Dalit Movement. 15
महाराष्ट्रातील 'दलित पँथर' च्या भूमिकेचे परीक्षण करून दलित चळवळीच्या दुर्बलतेची कारणमिमांसा करा.
- (c) Write a critical note on achievements and failures of Co-operative Movement in Maharashtra. 15
महाराष्ट्रातील सहकार चळवळीच्या यशापयशावर टिकात्मक टीपण लिहा.

- o O o -